

therapy, nanotechnology, space exploration, methods of enhancing intelligence, information and communication technologies. Under these conditions, it is necessary to carefully analyze not only the technological but also the hygienic and environmental components of the achievements and the further development of technological change. Development of such areas as nano-security, nanotoxicology, should not relate to secondary tasks. From the sphere of futurology, the problem of the future passes into the sphere of social design and strategic planning, becoming a matter of spiritual, moral and cultural choices of man and human community. Hence, the priority tasks for the human community are: the prevention and settlement of local conflicts, the development of asymmetric strategies for confronting hybrid wars; overcoming the degradation of the environment, global pandemics and climate disasters; the formation of respect for the departure of man in the other world; use of the achievements of an innovative economy for the benefit of all mankind; reduction of risks and threats of continuation of technological development; integration of human and computer tools; solving the demographic situation, overcoming overpopulation and chronic poverty in developing countries; modification of a person, as well as an increase in the length of her life.

Key words: “alternative civilization”, space policy, alternative energy, postmaterial values, transhumanism, “millennium development goals”.

DOI: 10.33663/0869-2491-2019-30-442-450

УДК 323.1

В.А. ЯВІР,
доктор політичних наук

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ТА ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ АВТОНОМІЇ ЯК МЕХАНІЗМУ ПРОТИДІЇ ЕТНОПОЛІТИЧНИЙ ДЕЗІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Досліджено етнокультурну автономію як найбільш ефективний інститут забезпечення прав національних меншин у світі, що не несе дезінтеграційних ризиків для територіальної цілісності поліетнічної держави. Виконано порівняльний аналіз етнокультурної та етнотериторіальної форм автономії, вказано на переваги застосування етнокультурної автономії для переспрямування етнотериторіальних вимог в етнокультурні. Досліджено політико-правову базу функціонування етнокультурної автономії в Україні. Продемонстровано потенціал інституту етнокультурної автономії для протидії дезінтеграційним тенденціям, етнотериторіальним вимогам національних меншин (угорців, русин, кримських татар).

Ключові слова: етнокультурна автономія, дезінтеграція, національні меншини.

Явир В. А. Концептуальные и политико-правовые основы этнокультурной автономии как механизма противодействия этнополитической дезинтеграции Украины

Исследована этнокультурная автономия как наиболее эффективный институт обеспечения прав национальных меньшинств в мире, который не несет дезинтеграционных рисков для территориальной целостности полиэтнического государства. Выполнен сравнительный анализ этнокультурной и этнотерриториальной форм автономии, указано на преимущества применения этнокультурной автономии для трансформации этнотерриториальных требований в этнокультурные. Исследована политико-пра-

вовая база функционирования этнокультурной автономии в Украине. Продемонстрирован потенциал института этнокультурной автономии для противодействия дезинтеграционным тенденциям, этнотерриториальным требованиям национальных меньшинств (венгров, русин, крымских татар).

Ключевые слова: этнокультурная автономия, дезинтеграция, национальные меньшинства.

Yavir V. A. Conceptual, political and legal principles of ethnocultural autonomy as a mechanism of counteraction to ethnopolitical disintegration of Ukraine

Ethnocultural autonomy is studied as the most effective institute for ensuring the rights of national minorities in the world, which does not mean disintegration risks for the territorial integrity of a polyethnic state. A comparative analysis of ethnocultural and ethnoterritorial forms of autonomy is carried out, the advantages of using ethnocultural autonomy for redirecting ethnoterritorial requirements into ethnocultural ones are indicated. The political and legal basis of the functioning of ethnocultural autonomy in Ukraine is studied. The potential of the institute of ethnocultural autonomy for counteracting disintegration tendencies, ethnoterritorial requirements of national minorities (Hungarians, Rusyns, Crimean Tatars) is demonstrated.

Key words: ethnocultural autonomy, disintegration, national minorities.

У поліетнічній Україні, найбільші національні меншини якої (російська, угорська, румунська) активно використовуються сусідніми державами для підживлення дезинтеграційних тенденцій, актуалізується проблема створення необхідних політико-правових умов для захисту та розвитку національних меншин. Зважаючи на тотальне нерозуміння суті етнокультурної автономії в українській політиці, її призначення як екстериторіального політико-правового інституту захисту прав національних меншин, який успішно застосовують сучасні держави, на хибне отождоження етнотериторіальної та етнокультурної форм автономії, виникає нагальна потреба в уточненні та розмежуванні цих понять.

Вони базуються на принципово різних засадах формування та функціонування. Автономії, сформовані за національною (етнічною) ознакою, поділяються на етнотериторіальні (утворюються у випадку компактного проживання національної меншини на певній території) та етнокультурні (формується у випадку дисперсного проживання меншини на території всієї держави)¹. У науковій літературі щодо етнокультурної автономії застосовується низка синонімічних термінів, які підкреслюють певні особливості цієї форми автономії – національно-культурна, персональна, екстериторіальна, але принципових розбіжностей щодо визначення цих понять немає.

Етнокультурна автономія є формою етнокультурного самовизначення громадян, які ідентифікують себе з певною національною меншиною на основі їх добровільної самоорганізації з метою вільної реалізації етнокультурної самобутності, самостійного вирішення питань збереження та розвитку мови, освіти, культури. Етнокультурна автономія формується на екстериторіальних засадах у межах усієї держави шляхом створення органів етнокультурної автономії, що її представляють та опікуються всім спектром етнокультурних потреб та інтересів цієї національної меншини.

Порівняльний аналіз етнотериторіальної та етнокультурної форм автономії вказує на переваги етнокультурної автономії над етнотериторіальною. Етнотериторіальна автономія може бути ефективним політико-правовим механізмом

захисту національних меншин у поліетнічних державах, але дає змогу забезпечувати їхні права лише за компактного проживання з домінуванням на історичній території (понад 50% населення).

Сучасні держави з великою пересторогою ставляться до надання національній меншині етнотериторіальної автономії, позаяк такі автономії можуть загрожувати територіальній цілісності та недоторканності кордонів держави. У світі є багато прикладів того, як автономія стає перехідним етапом до самопроголошення власної державності. На це вказують кейси Косово, Придністров'я, Абхазії, Південної Осетії і, найголовніше, Автономної Республіки Крим.

З іншого боку, ігнорування інтересів національних меншин підриває в них віру в демократію, рівні права та радикалізує вимоги, якщо вони не знаходять демократичних каналів задоволення. Тому обидві стратегії – повне задоволення прагнень національних меншин до етнотериторіальної автономії та їх повне ігнорування є загрозливим для цілісності держави. Формування етнотериторіальної автономії означає загрозу дезінтеграції держави внаслідок автономізації регіонів проживання національних меншин, що є головним недоліком цієї форми автономії. Центральній владі доводиться постійно стримувати дистанціювання, обмежувати ступінь самостійності етнотериторіальної автономії, яка прагне розширення кола своїх повноважень. Поліетнічні держави намагаються загальмувати цей процес, гомогенізуючи населення, інтегруючи та консолідуючи суспільство, формуючи політичну націю, цим самим не допускаючи сепаратизму та відокремлення територій².

Етнотериторіальна автономія як форма захисту прав національних меншин взагалі не може бути застосована в Україні, яка втратила контроль над частиною території, в тому числі над автономією (АРК) внаслідок гібридної війни та агресії з боку Росії. Як свідчить приклад Криму, етнотериторіальна автономія може зацікавити потужних сусідів у дезінтеграції держави, на території якої проживають їх національні меншини. Процес суверенізації автономії може бути штучно змодельованим за зовнішнього втручання або відбуватися стихійним, природним шляхом. Оскільки наявність такої автономії у складі поліетнічної держави є потужним дезінтеграційним чинником, необхідно повністю відмовитися від етнотериторіальної форми автономії на користь етнокультурної.

На визначення форми і способу, в який відбувається самовизначення етноспільнот, може впливати держава шляхом формування політико-правової бази. В сучасному світі етнокультурне самовизначення стає єдиною можливою демократичним способом реалізації права на самовизначення. На відміну від етнотериторіального, етнокультурне самовизначення не обмежує права інших етноспільнот, не означає виходу зі складу держави, не асоціюється зі статусом території проживання етносу. Етнокультурна автономія формується не на території компактного проживання національної меншини, а на території всієї держави і не зумовлює зміну адміністративно-територіального поділу країни. Вона є складовою громадянського суспільства, її значення виходить за межі задоволення прав національних меншин. Етнокультурна автономія не несе жодних дезінтеграційних ризиків для поліетнічної держави і в цьому полягає її головна перевага над етнотериторіальною автономією, що дає змогу державі без жодних застережень розвивати цей інститут захисту прав національних мен-

шин. Етнокультурна автономія реалізується через такі організаційні форми, як етнокультурні товариства, центри, земляцтва, громадські ради та об'єднання³.

Етнокультурна автономія створюється із застосуванням чинних положень конституції держави, якщо вони передбачають порядок набуття такої автономії, або шляхом прийняття спеціального законодавчого акта. Як правило, у ньому йдеться про суб'єкта автономії, наприклад одну або кілька національних меншин, детально прописується порядок набуття автономії, її організаційні засади. Здебільшого на етнокультурну автономію можуть претендувати всі національні меншини, які відповідають певним критеріям (тривалість проживання на території держави, кількість представників та ін).

Австрійські соціал-демократи К. Реннер і О. Бауер оформили концепт етнокультурної автономії як альтернативу праву націй на самовизначення у вигляді формування самостійних держав. Головна її ідея полягала в тому, що джерелом і носієм національних прав повинні бути не території, боротьба за які лежить в основі більшості етнічних конфліктів, а самі етноспільноти та їх представницькі органи, сформовані на основі добровільного особистого волевиявлення⁴. Персональну належність громадян до етнокультурної автономії засвідчує кадастр (перепис), який відіграє таке ж значення, як в етнотериторіальній – території, оскільки визначає чисельний та представницький склад її населення. У всіх поліетнічних країнах є етноспільноти, які мають високий рівень внутрішньої консолідації, щоб взяти на себе частину повноважень держави із забезпечення своїх національних, культурних, освітніх та інших інтересів.

Але ідея етнокультурної автономії у ХІХ ст. значно випередила свій час і розроблялася переважно з філософських, а не політико-правових позицій, тому виявилася нереалізованою в багатонаціональній Австро-Угорській імперії. Етнокультурне самовизначення національних меншин не було головним питанням на порядку денному європейських держав, увагу яких відволікала участь у війнах ХХ ст. У Радянському Союзі не оцінили потенціалу етнокультурної автономії і гостро критикували її, формуючи союзну державу за етнотериторіальних засадах. Держави входили до складу СРСР як незалежні, однак їх самостійність була позірною, і ретроспективно їх можна ототожнювати з етнотериторіальними автономіями. При цьому вони мали власні автономні утворення, приєднані до них у довільному порядку, що в подальшому призвело до загострення етнополітичних суперечностей та виникнення етнополітичних конфліктів.

Після розпаду Радянського Союзу держави звернули увагу на етнокультурну форму автономії як ефективний інститут захисту прав національних меншин. Найбільших успіхів у запровадженні етнокультурної автономії досягла Естонія, яка змогла швидко реанімувати модель національно-культурної автономії початку ХХ ст. Натомість українські законодавці досі ігнорують український досвід застосування національно-культурної автономії в УНР.

Однак сучасні етнополітичні виклики вказують на необхідність реанімації етнокультурної автономії в Україні, враховуючи її невичерпний потенціал як інституту захисту прав національних меншин та переваги над етнотериторіальним аналогом в умовах етнополітичної дезінтеграції держави. Тим більше, що в українському державотворенні напрацьовано законодавчу базу функціонування етнокультурної автономії. До головних здобутків доби УНР

зараховують детально виписаний у політико-правовому розумінні інститут національно-персональної автономії початку ХХ ст. Закон УНР «Про національно-персональну автономію» практично без змін може стати основою для розробки моделі етнокультурної автономії в сучасній Україні⁵. Насамперед це стосується процедури конституювання національної меншини через набуття права на етнокультурну автономію, визначення компетенції органів етнокультурної автономії, регулювання відносин між ними і владними структурами на всеукраїнському та регіональному рівнях.

Цей нормативно-правовий акт надавав національним меншинам, кількість представників яких становила понад 10 тис. осіб, право на створення національно-персональної автономії для забезпечення свободи самоврядування у справах їх національно-культурного життя. На відміну від сучасної України, яка суто формально надала національним меншинам право на національно-культурну автономію, в УНР механізм набуття і формування національно-персональної автономії був прописаний дуже детально. Тоді як сучасні національні меншини України позбавлені можливості формування національно-культурної автономії через декларативність цього інституту в законодавстві України. Досвід державотворення УНР, в якому брали активну участь національні меншини, доводить, що етнокультурна автономія сприяє запобіганню етнічним конфліктам та дезінтеграційним загрозам.

Натомість українське законодавство не містить правової бази функціонування етнокультурної автономії. Положення по національно-культурну автономію, закладені в ст. 6 Закону України «Про національні меншини в Україні», потребують уточнення в спеціалізованому Законі України «Про національно-культурну автономію» або конкретизації в новій, розширеній редакції Закону України «Про національні меншини в Україні». Через відсутність процедури реалізації інститут етнокультурної автономії не застосовується і перетворюється на предмет політичних спекуляцій. Окремі національні меншини, зокрема кримські татари, русини, під виглядом етнокультурної автономії намагаються сформувати етнотериторіальні автономії у складі унітарної України, своїми діями дискредитуючи етнокультурну форму автономії. Оскільки національні меншини не можуть скористатися своїм правом на формування національно-культурної автономії, це спонукає їх до сепаратистських проявів. Вони надають перевагу етнотериторіальному самовизначенню, оскільки каналів для реалізації етнокультурного в Україні недостатньо.

У 2014 р. розпочалася відкрита фаза етнополітичної дезінтеграції України, якій передувала багаторічна підготовка, підживлення сусідніми державами дезінтеграційних тенденцій та сепаратистських настроїв у середовищі «своїх» національних меншин. Крим і Донбас стали об'єктом уваги Російської Федерації через пострадянську та російську ідентичність значної частини населення. Етнонаціональна самоідентифікація та тривала інформаційно-пропагандистська робота з інтеграції населення в «русский мир» відіграла вирішальну роль у тому, що саме ці регіони України стали майданчиками застосування технології етнополітичної дезінтеграції суверенної держави.

Однак не лише Російська Федерація вдається до формування відцентрових настроїв у середовищі власної національної меншини. Угорщина та Румунія проводять подібну політику на Закарпатті та Буковині відповідно. Угорщина

звинувачує Україну в дискримінаційній політиці і вимагає розширення прав угорців та формування угорської етнотериторіальної автономії в межах Закарпатської області. Національний склад Закарпаття переконливо свідчить на користь збереження територіальної цілісності України. Але ситуація ускладнюється тим, що угорська національна меншина вирізняється компактним проживанням у містах регіону, політичною активністю та соціальною згуртованістю; спирається на підтримку етнічної батьківщини, яка чинить потужний політичний тиск на Україну, висуваючи етнополітичні та етнотериторіальні претензії, пов'язані з захистом прав угорців, що проживають в Україні⁶.

Дії Угорщини, зокрема запровадження посади урядового уповноваженого, відповідального за розвиток Закарпаття, спрощена процедура надання угорського громадянства, фінансування інфраструктурних проєктів регіону вказують на ознаки поступової етнополітичної інтеграції Закарпаття. Будапешт «фінансує» збереження самобутності та розвиток угорської національної меншини в Україні, що сприймається як деструктивна, «антиукраїнська» діяльність. Однак Україна могла б передбачити цілком легітимні канали фінансування угорської етнокультурної автономії, яка дасть змогу угорцям повною мірою зберігати свою етнокультурну самобутність і при цьому бути складовою української політичної нації.

Слід вказати також на необхідність переведення проблеми самоідентифікації та самовизначення русинів з етнотериторіальної площини у етнокультурну. Русинський етнос, локалізований у Закарпатській області, вже багато років претендує на статус етнотериторіальної автономії. Етноспільнота вдається до використання різноманітних політичних механізмів задоволення своїх вимог та інтересів, несумісних з національними інтересами держави, зокрема до проголошення автономії, відновлення русинської державності (2008 р.), звернень до Росії з проханням визнати незалежність Карпатської Русі (2014 р.). Русини, з одного боку, претендують на статус національної меншини України, а з другого – називають себе русинською нацією, яка вимагає від Києва надання їм територіальної автономії в межах Закарпатської області. І вже багато років звинувачує Україну в дискримінації за національною ознакою, примушенні відмовитися від національності.

Оскільки національне самовизначення русинів відбувається у формі етно-територіального самовизначення і супроводжується вимогами перегляду кордонів держави, це є головною причиною того, що визнання етнічної групи національною меншиною не відбувається. При висуванні вимог автономізації не враховується той факт, що русини населяють область дисперсно і не становлять більшість населення в ній, а отже, не можуть претендувати на таку автономію.

Україна не дала політико-правової відповіді на запит русинського самовизначення, обмежившись притягненням до кримінальної відповідальності лідерів русинського руху, що посилює дезінтеграційні настрої русин. На це нашарувалося використання Російською Федерацією русинського руху для дестабілізації етнополітичної ситуації в Закарпатській області, що є продовженням етнополітичної технології дезінтеграції України, розпочатій у Криму та на Донбасі⁷. Повністю відмовляти русинам у самовизначенні – означає консервувати етнополітичну проблему, яка згодом обернеться справжніми сепаратистськими тенденціями. Україні необхідно перевести проблему самовизна-

чення русинів з автономізації Закарпаття в русло формування етнокультурної автономії.

Не менш складною є ситуація з кримськотатарським національним самовизначенням. Національна меншина заявляє, що передумовою деокупації та реінтеграції Криму є перетворення півострова з адміністративно-територіальною на національно-територіальну автономію. Ця форма автономії не може розглядатися як передумова деокупації в умовах російської агресії, адже саме територіальна автономія, сформована внаслідок російського домінування на півострові, стала одним із чинників дезінтеграції країни і окупації Криму.

Крим залишався українським адміністративно-політично, але не етнокультурно – етнологічна політика була неефективною на півострові. Українська влада також не впоралася з реабілітацією кримських татар – ліквідацією наслідків депортації і багаторічної дискримінації кримськотатарського етносу. Тому кримські татари, незадоволені статусом національної меншини, зажадали від України надання статусу корінного народу та реалізації їх права на національне самовизначення. При цьому вони проігнорували всі інші механізми збереження самобутності та культурного розвитку, зокрема національно-культурну автономію.

Українська влада вирішила заручитися підтримкою кримських татар в українсько-російському конфлікті за півострів і надала національній меншині статус корінного народу, незважаючи на те, що кримські татари не відповідають міжнародно-правовому розумінню поняття «корінний народ», закріпленому в Конвенції МОП № 169 про корінні народи і народи, що ведуть племінний спосіб життя в незалежних державах⁸. Корінні народи є вразливими, автохтонними спільнотами, які потребують додаткових політико-правових механізмів захисту з боку держави, оскільки їм загрожує вимирання. Кримські татари не зазнають жодних утисків, асиміляції та примусової інтеграції в Україні, не прив'язані до ареалу свого проживання, не залежні від традиційних ремесел і цілком спроможні конкурувати з іншими етноспільнотами, про що свідчить їх соціально-економічне становище та активна політична позиція.

Ставши корінним народом України, кримські татари перейшли до наступного етапу самовизначення – здобуття національно-територіальної автономії, яка вважається одним з найбільш загрозливих дезінтеграційних чинників. При цьому у виступах кримськотатарських лідерів і українських політиків спостерігається підміна понять. Іноді йдеться про національну автономію кримськотатарського народу як національно-культурну автономію, хоча аналіз законодавчих пропозицій свідчить про те, що планується створення саме національно-територіальної автономії кримських татар у Криму. Реалізація цих намірів стане порушенням прав інших етноспільнот Криму, які опиняться на території кримськотатарської етнотериторіальної автономії.

Формуючи кримськотатарську національно-територіальну автономію Криму, Україна не розв'язує проблему деокупації півострова, а навпаки, закладає фундамент для продовження етнополітичної дезінтеграції. Безпечною альтернативою кримськотатарській національно-територіальній автономії може стати етнокультурна автономія, яка наразі набагато більше підходить кримським татарам, що дисперсно розселилася по материковій Україні після окупації Криму. На території однієї держави може функціонувати безліч етнокультурних

автономій, тоді як етнотериторіальна автономія кримських татар неминуче призведе до міжетнічних конфліктів у Криму.

1. *Хабриева Т. Я.* Национально-культурная автономия в Российской Федерации. Москва: Юстицинформ. 2003. 252 с. С. 18. 2. *Явір В. А.* Етнополітична інтеграція та дезінтеграція у сучасному світі : політико-правовий концепт. Київ : Логос, 2018. 468 с. С. 31. 3. *Кресіна І. О.* Национально-культурна автономія // Політологічний енциклопедичний словник. Київ : Генеза, 2004. 735 с. С. 395–396. 4. *Бауэр О.* Национальный вопрос и социал-демократия. Санкт-Петербург, 1909. 380 с. С. 353. 5. *Закон* про національно-персональну автономію УНР 1918 р. // Документи по історії України. URL : <http://hist-dokuments.narod.ru/Ukr-revolution/avtonomija.htm>. 6. *Вімман К. М.* Русини: основні причини відмови у визнанні національною меншиною України // Політологічний вісник. Вип. 71. 2013. С. 460–470. 7. *Явір В. А.* Закарпаття як об'єкт етнотериторіальних претензій Угорщини та Росії : порівняльний аналіз стратегій та цілей // Політичне життя. 2018. № 3. С. 78–83. 8. C169 – Indigenous and Tribal Peoples Convention, 1989 (No. 169) // International Labour Organization. URL : https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C16

Yavir V. A. Conceptual, political and legal principles of ethnocultural autonomy as a mechanism of counteraction to ethnopoltical disintegration of Ukraine

Ethnocultural autonomy is studied as the most effective institute for ensuring the rights of national minorities in the world, which does not mean disintegration risks for the territorial integrity of a polyethnic state. The comparative analysis of ethnocultural and ethnoterritorial forms of autonomy, the threats and the risks of the secession of the introduction of ethnoterritorial autonomy has been made, the expediency and advantages of using ethnocultural autonomy for redirecting ethnoterritorial requirements in ethnocultural in polyethnic states is indicated.

A comparative analysis of ethnoterritorial and ethnocultural forms of autonomy shows to the benefits of ethnocultural autonomy over ethnoterritorial. Ethnoterritorial autonomy can be an effective political and legal mechanism for the protection of national minorities in polyethnic states, but allows to ensure their rights only in the case of compact residence with dominance in the historical territory (more than 50% of the population). Modern states with great caution give to a national minority ethnoterritorial autonomy, since such autonomies may endanger the territorial integrity and inviolability of the borders of the state. There are many examples in the world of how autonomy becomes a transitional stage in self-proclaiming its own statehood. This is indicated by the cases of Kosovo, Transnistria, Abkhazia, South Ossetia and, most importantly, the Autonomous Republic of Crimea.

The theoretical and conceptual history of the development and practical formation of ethnocultural autonomy as a political and legal mechanism of ethnocultural selfdetermination of ethnic groups is traced. The experience of applying ethnocultural autonomy as a democratic institution of harmonization of interethnic interaction in the UPR has been studied. It was revealed that ethnocultural autonomy was the foundation of the Ukrainian state creation in 20 century and the need to use this experience to develop ethnocultural autonomy in modern Ukraine is pointed out.

The political and legal basis of the functioning of ethno-cultural autonomy in Ukraine is studied. The potential of the institute of ethnocultural autonomy for countering disintegration tendencies, ethnoterritorial requirements of national minorities based on the support of neighboring states is demonstrated. Ethnocultural autonomy can be used to neutralize the ethnopoltical claims of Hungary in Transcarpathia as a political and legal response to the request of the Rusyn self-determination and an alternative to Crimean Tatar national-territorial autonomy.

In polyethnic Ukraine, the largest national minorities (Russian, Hungarian, Romanian) are actively used by neighboring states to nourish disintegration tendencies. Thus the problem of creating the necessary political and legal conditions for the protection and development of national minorities is being activated. Taking into account the total lack of understanding of the essence of ethno-cultural autonomy in Ukrainian politics, its appointment as an extraterritorial political and legal institute for the protection of the rights of national minorities, successfully applied by the states of the modern world, the false identification of ethnoterritorial and ethnocultural forms of autonomy, there is an urgent need to clarify these concepts.

Key words: *ethnocultural autonomy, disintegration, national minorities.*

DOI: 10.33663/0869-2491-2019-30-450-458

УДК 321

О. В. КУКУРУЗ,
кандидат політичних наук

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В НАУКОВИХ ПІДХОДАХ ПОЛЬСЬКИХ ВЧЕНИХ

У статті проаналізовано праці польських вчених, у яких йдеться про трансформаційні процеси, що відбуваються в Польщі після 1989 р. Розглянуто теорії і концепції, в межах яких вивчається явище трансформації – переходу, соціальних змін, культурної травми, державного інтересу. Прیدілено увагу окремим різновидам трансформації, зокрема, системній, політичного устрою, конституційній. На основі праць польських вчених окреслено модель для подальшого дослідження явища трансформації.

Ключові слова: *трансформація, системна трансформація, конституційна трансформація, соціальні зміни, дискурс травми, концепція державного інтересу.*

Кукуроз О. В. Трансформационные процессы в научных подходах польских ученых.

В статье проанализированы труды польских ученых, в которых речь идет о трансформационных процессах, происходящих в Польше после 1989 г. Рассмотрены теории и концепции, в рамках которых изучается явление трансформации – перехода, социальных изменений, культурной травмы, государственного интереса. Уделено внимание отдельным разновидностям трансформации, в частности, системной, политического строя, конституционной. На основе работ польских ученых очерчена модель для дальнейшего исследования явления трансформации.

Ключевые слова: *трансформация, системная трансформация, конституционная трансформация, социальные изменения, дискурс травмы, концепция государственного интереса.*

Kukuruz O. Transformation processes in scientific approaches of Polish scientists.

The works of Polish scientists, which dealt with the transformation processes taking place in Poland after 1989, are analyzed in the article. Theories and concepts are considered within the framework of which the phenomenon of transformation – transition, social change, cultural trauma, and reason of state is studied. Attention is paid to certain types of transformation, in particular, the systemic, political, constitutional. Based on the work of Polish scientists, a model has been outlined for further research on the phenomenon of transformation.